

IV. JURISPRUDENȚĂ

HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA

B. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că „orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”, de asemenea „nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Doamna MB (reclamanta), a sesizat Curtea la 4 noiembrie 2002, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția). Președintele Camerei a decis din oficiu nedivulgarea identității reclamantei, conform art. 47 par. 3 din regulament.

II. În fapt se va reține că versiunile furnizate de către părțile aflate în conflict judiciar nu au corespuns, astfel:

I. Circumstanțele cauzei

2. Reclamanta, doamna MB, resortisant român, născută în 1958, cu domiciliul în Bacău, beneficiază, din anul 1996, de prestația socială ce rezultă din calitatea de persoană cu handicap, inaptă pentru a presta o muncă, a fost diagnosticată, la 14 septembrie 2000, cu „schizofrenie paranoidă”, dată de la care figurează în evidențele mai multor instituții psihiatrice.

3. Doamna MB este mamă a trei copii: doi dintre ei minori în momentul faptelor (unul dintre copii este născut în 1992, celălalt în 1994), cel de-al treilea, o fiică majoră.

4. O scrisoare din 18 ianuarie 2011 a Autorității Tutelare din cadrul Primăriei Bacău.

¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza B. împotriva României, C 1285/03, din 19 februarie 2013.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

adresată Agentului Governamental al României la Curte, precizează că „potrivit verificărilor din baza de date a compartimentului Autoritate Tutelară din cadrul Primăriei Bacău, nu s-a instituit nicio măsură de protejare a intereselor doamnei MB – persoană bolnavă, cu diagnosticul de schizofrenie paranoidă – nici prin curatelă, nici prin tutelă”. În scrisoare se adaugă, de asemenea, că „nici în ceea ce privește pe cei doi copii nu s-a instituit nicio curatelă pentru asistarea sau protejarea intereselor acestora în perioada de internare a mamei lor”.

A. Internările reclamantei în spitalul de psihiatrie

5. Din anul 2000, reclamanta, escortată cel mai adesea de poliție, a fost internată la secția Psihiatrie a Spitalului Județean de Urgență Bacău și la Spitalul de Psihiatrie Socola, de mai multe ori: 14 sept.–13 oct. 2000, 1-15 mai 2002, 21 ian-17 feb. 2003, 12 mai-2 iunie 2004, 26 oct.–4 nov. 2005, 18-31 martie 2006, 21 iulie–8 aug. 2006, 25 aug.–13 sept. 2006 și 8-22 oct. 2007.

6. În fișele de internare ale reclamantei se precizează, la rubrica „tip internare” că aceasta era adusă de urgență de poliție fie pe motiv că „a fost găsită subnutrită, locuind într-o cameră fără încălzire și fără niciun ajutor material” (2003), fie pentru că „reprezenta un pericol pentru vecinii din sat, deoarece avea obiceiul de a aprinde focul în curtea casei, intra în instituțiile comunei manifestându-se violent și îi speria pe copii atunci când merge ape stradă” (2004).

7. Din datele furnizate de Guvern, în cursul anului 2008, reclamanta a fost internată în spital de patru ori, petrecând, în total, cinci luni la secția de Psihiatrie Cronici iar în anul 2009 a fost internată de șase ori, petrecând în total zece luni și jumătate la secția Psihiatrie Cronici a Spitalului Buhuși. În anul 2010, aceasta a fost, de asemenea, internată de șapte ori, în total petrecând unsprezece luni în spital. Reclamanta consideră că a fost ”internată definiți de

autorități. Nu a precizat Curții dacă a contestat aceste măsuri în temeiul Legii nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice.

8. Într-o scrisoare din anul 2011, adresată Agentului Governamental român, directorul Spitalului Buhuși a garantat că reclamanta era spitalizată în condiții corespunzătoare, precizând că MB „...este victima bolii de care suferă”.

B. Plasamentul celor doi copii minori ai reclamantei

9. Începând din anul 2000, cei doi copii minori nu mai locuiau cu reclamanta fiind plasați, din acuza bolii acesteia, într-un centru de primire pentru copii abandonati, ca urmare a Deciziei Comisiei pentru Protecția Copilului Bacău (DGASPC).

10. În septembrie 2000, în urma descrierii, în două articole publicate de ziarul local *Deșteptarea*, a condițiilor insalubre în care trăiau reclamanta și cei doi copii minori ai acesteia, autoritățile au fost informate că cei doi copii erau hrăniți ” cu iarbă, castane, frunze de pătlagină și ciuperci adunate din parcurile publice” și că mama acestora refuzase să îi înscrie la școală. Astfel, la insistențele asistenților sociali (vezi raportul din 13 septembrie 2000), mama reclamantei, bunica minorilor, a solicitat ajutorul DGASPC pentru a obține internarea reclamantei într-un spital specializat, din cauza bolii psihice și a comportamentului violent, precizând că cei doi copii (de șapte și, respective de opt ani) nu mergeau la școală, uneori nu aveau ce mânca și nici nu erau supravegheați și astfel și-a exprimat acordul pentru plasamentul acestora într-un centru de primire.

11. În aceeași zi, patru funcționari ai DGASPC (din care doi de la un centru de primire pentru minori), însoțiți de un agent de poliție, s-au deplasat la domiciliul reclamantei unde, au întocmit un raport în care, după ce s-a precizat că boala „era evidentă” și s-a consemnat „lipsa hranei în casă și condițiile de viață necorespunzătoare, lipsa încălzirii și electricității”, s-a propus plasarea de urgență a copiilor în centrul de primire, pe motiv că „mama acestora reprezenta un pericol pentru ei”. Raportul a fost însoțit de declarațiile a trei vecini ai reclamantei, care descriau condițiile deplorabile în care trăiau copiii împreună cu

mama lor.

12. După obținerea acordului scris al bunicii, copiii au fost aduși de către asistenții sociali la centrul de primire minori.

13. Au fost desfășurate două anchete psihosociale în urma cărora s-au întocmit rapoarte care prezentau situația familială, materială și afectivă a copiilor, subliniind pericolele la care aceștia erau expuși. De asemenea, reclamanta a fost internată într-un spital de psihiatrie.

14. Comisia pentru Protecția Copilului Bacău a dispus, prin decizie, plasarea copiilor într-un centru de primire numit „Centrul Lalelelor”, reclamanta necontestând hotărârile.

15. Ulterior, în decembrie 2000, prin deciziile aceleiași comisii, minorii au fost transferați într-un centru de primire numit „Poiana Florilor” din Humeiuș, reclamanta necontestându-le.

Mentținerea măsurii de plasament a copiilor

16. Sesizat de DGASPC, Tribunalul Bacău constatând starea deplorabilă în care fuseseră găsiți copiii în casa mamei lor, fără lumină, fără hrană, fără a fi înscriși la școală și că bunica maternă era prea în vârstă pentru a-i lua în grijă, a dispus, prin hotărârile din decembrie 2005, respective ianuarie 2006, continuarea plasamentului copiilor, exercitarea drepturilor părintești fiind delegate directorului centrului.

17. Copiii au fost audiați de tribunal în prezența unui asistent social al centrului de primire.

18. Reclamanta nu a fost prezentă, nici reprezentată în fața tribunalului și deci nu a formulat recurs.

19. Ulterior, aceasta a adresat în zadar mai multe cereri către diverse autorități pentru a i se reîncredința copiii.

20. În anul 2007, în urma unei reorganizări a centrelor de primire, ca urmare a hotărârii Tribunalului Bacău, cei doi copii au fost transferați la centrul de primire ” SOS Satul Copiilor” din Humeiuș, tribunalul justificând această măsură prin faptul că minorii fuseseră abuzați emoțional de mama lor în momentul plasamentului inițial din septembrie 2000..

21. Reclamanta nu a introdus recurs împotriva acestei hotărâri.

22. Din rapoartele comunicate de DGASPC și din cele redactate periodic de delegații

Primăriei Izvorul Berheciului reiese că respectivii copii au fost vizitați des de mama lor.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale relevante din dreptul intern. În acest sens se face referire la legislația în vigoare și practica internă³ cu privire la protejarea persoanelor cu tulburări psihice. Astfel, din Legea sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice (legea nr. 487/2002), în baza căreia se face distincția între internarea „voluntară” și internarea „nevoluntară” a unei persoane, sunt invocate art. 12, 13, 26, 30, 44-54, precum și noul art. 38⁴ introdus după ultimele modificări aduse legii⁴. Se face referire la Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, precum și la o serie de rapoarte ale organizațiilor neguvernamentale cu privire la aplicarea legii sănătății mintale

23. În ceea ce privește atribuțiile generale ale autorității tutelare sunt invocate prevederile relevante din Codul familiei, art. 97, 98, 100, 103, 108, 142, 149, 152 și prevederile noului Cod civil⁵ art. 164, 178. de asemenea sunt invocate reglementările legale aplicabile în momentul plasamentului inițial al copiilor reclamantei erau cele prevăzute de OUG nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate⁶, art. 7, 8 și 14.

³ Sunt, parțial, descrise în hotărârile C.B. împotriva României (nr. 21207/03, pct. 37, 20 aprilie 2010), Parascineti împotriva României (nr. 32060/05, pct. 25 și 29, 13 martie 2012) și Cristian Teodorescu împotriva României (nr. 22883/05, pct. 30-40, 19 iunie 2012).

⁴ Legea nr. 487/2002 a fost modificată prin Legea nr. 600/2004, publicată în M.Of., I, nr. 1228 din 21 decembrie 2004, apoi de Legea nr. 129/2012, publicată în M.Of., I, nr. 487 din 17 iulie 2012, astfel că, a fost adăugat un nou articol, 38¹ care reglementează dreptul oricărei persoane interesate de a desemna, cu titlu gratuit, un reprezentant convențional care să o asiste sau să o reprezinte pe întreaga durată a tratamentului psihiatric. În cazul în care pacientul nu are reprezentant legal și nu a desemnat un reprezentant convențional din cauza lipsei capacității psihice, unitatea sanitară este obligată să sesizeze de îndată, autoritatea tutelară, din unitatea administrativ-teritorială în care pacientul își are domiciliul sau, în cazul în care domiciliul este necunoscut, pe cea în a cărei circumscripție teritorială se află unitatea medicală, în vederea instituirii măsurii de protecție juridică.

⁵ Noul cod Civil, publicat în M.Of., I, nr. 511 din 24 iulie 2009, republicat în M.Of., I, nr. 505 din 15 iulie 2011, intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, reglementează, la Titlul III, măsurile de protecție a persoanelor majore care se află în imposibilitatea de a-și proteja interesele.

IV. Observație preliminară

24. Cu privire la cele douăzeci și două de scrisori trimise de reclamantă, Curții, în perioada decembrie 2002 – decembrie 2010, Guvernul consideră că au un conținut incoerent și nu invocă niciun capăt de cerere substanțial referitor la dispozițiile Convenției, subliniind, de exemplu că, în scrisoarea din 2002 reclamanta ”s-a plâns d furtul invențiilor sale” și ”de faptul că autoritățile au internat-o cu forța într-un spital de psihiatrie, făcând-o incapabilă să aibă grijă de copiii săi”.

25. Curtea reamintește că un capăt de cerere se caracterizează prin faptele pe care le denunță și nu doar prin motivele sau argumentele de drept invocate. (Vezi *Guerra și alții împotriva Italiei*, 19 februarie 1998). În virtutea principiului *jura novit curia*, aceasta a examinat din oficiu capete de cerere din perspectiva unui articol sau paragraf pe care părțile nu l-au invocate. Astfel, Curtea consideră că respectivele capete de cerere ale reclamantei, care au fost însoțite în mod corespunzător de documente relevante referitoare la internarea sa și la plasamentul copiilor săi, sunt suficient de clare pentru a fi examinate., considerând că a fost sesizată în mod legal, în temeiul art. 34 din Convenție.

26. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3, art. 5 pct. 1 și art. 8 din Convenție, în ceea ce privește internările,

27. Reclamanta se plânge de internările în spitalele de psihiatrie pretinzând că acestea au fost abuzive, invocând astfel art. 3, art. 5 pct. 1 și art. 8 din Convenție.

28. Curtea consideră adecvat să examineze capetele de cerere invocate de reclamantă, din perspectiva art. 8 din Convenție, care impune ca procesul decizional privind viața privată să fie echitabil și să respecte interesele protejate de această dispoziție (vezi *Saleck Bardi împotriva Spaniei*, nr. 66167/09, pct. 31, 24 mai 2011)

A. Cu privire la admisibilitate

29. Guvernul a invocat neepuizarea căilor de atac interne susținând că reclamanta nu a depus plângere împotriva măsurilor de internare luate împotriva sa.

30. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa, art. 35 par. 1 din Convenție le impune reclamantilor epuizarea căilor de atac

⁶ ulterior abrogată și înlocuită cu Legea nr. 272/2004, publicată în M.Of., I, din 23 iunie 2004.

disponibile în mod normal și suficiente în ordinea juridică internă pentru a le permite obținerea unor reparații pentru încălcările pretinse. Totuși, aceasta subliniază că trebuie să aplice respectiva regulă ținând seama în mod corespunzător de context, cu o anumită flexibilitate și fără un formalism excesiv, ceea ce presupune pentru Curte o analiză realistă nu doar a acțiunilor prevăzute în teorie în sistemul juridic al părții contractante implicate, ci și situația personală a reclamantului (*Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25803/94, pct. 77, CEDO1999-V, mutatis mutandis *Stork împotriva Germaniei*, nr. 61603/00, 26 octombrie 2004, *Rupa împotriva României* (2), nr.37971/02, pct. 36, 19 iulie 2011 și *V.D. împotriva României*, nr. 7078/02, pct. 87, 16 februarie 2012).

31. Astfel, Curtea a hotărât deja, la reexaminarea epuizării căilor de atac interne de către minori și persoane cu handicap mintal, că este necesar să se ia în considerare vulnerabilitatea acestor persoane, în special incapacitatea lor, în anumite cazuri, de a se plânge coerent (*AMM împotriva României*, nr. 2151/10, pct. 59, 14 februarie 2012).

32. Curtea consideră că argumentele în sprijinul excepției invocate de Guvern ridică probleme juridice strâns legate de fondul capătului de cerere, pe care aceasta nu le poate disocia de examinarea respectivului capăt de cerere. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 par. 3 lit. a) din convenție, subliniind de asemenea că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, de aceea trebuie să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

Argumentele părților

33. Reclamanta consideră abuzive internările psihiatrice efectuate de poliție atunci când solicita protecția împotriva diverselor acte ilegale din partea terților pe care le denunța, considerând că autoritățile o internau pentru a o împiedica să se plângă, îl loc să-i ofere o rezolvare plângerilor sale.

34. Citând cauzele *Nielsen împotriva Danemarca* (28 noiembrie 1988, pct. 70 și 72, seria A nr. 144) și *HM c. Elveției* (nr. 39187/98, pct.48, CEDO 2002-II), Guvernul consideră că, în speță, nu este vorba despre o privare de libertate, precizând că internările psihiatrice ale

reclamantei au avut un caracter voluntar, având în vedere că și-a dat acordul și au fost efectuate de urgență, fiind justificate atât de comportamentul său violent, cât și de necesitatea protejării acesteia de ea însăși.

C. Motivarea Curții

a) Principiile din jurisprudența Curții

35. Curtea, reamintind de prevederile art. 8 care stabilește în sarcina statului obligația de a adopta măsuri adecvate și rezonabile pentru a proteja dreptul persoanelor la respectarea vieții private, care include dreptul la integritate fizică și psihică, precizează că, în cazul persoanelor vulnerabile, din care fac parte și persoanele cu handicap, autoritățile trebuie să dea dovadă de atenție deosebită și să asigure protecție sporită, datorită faptului că posibilitatea acestora de a se plânge este de cele mai multe ori diminuată (*M.B. împotriva României*, nr. 43982/06, pct.52, 3 noiembrie 2011 și *AMM împotriva României*, nr. 2151/10, pct. 56, 14 februarie 2012).

36. Curtea a hotărât că autoritățile naționale, în special instanțele au obligația interpretării dispozițiilor dreptului intern în materie de internare psihiatrică și de integritate a persoanei, în spiritul dreptului la respectarea vieții private, garantat de art. 8 (*Stork împotriva Germaniei*, nr. 61603/00, pct. 47, 26 octombrie 2004). Art. 8 impune autorităților să păstreze un echilibru just între interesele unui persoane cu tulburări psihice și celelalte interese legitime, sarcina Curții fiind aceea de a aprecia, din perspectiva Convenției, deciziile pronunțate de autorități, marja aprecierii variind în funcție de natura problemelor ridicate și de importanța intereselor aflate în discuție (*Elsholz împotriva Germaniei* (MC), nr. 2573/94, pct. 49, CEDO 2000-VIII). Curtea reamintește că art. 8 nu prevede nicio condiție explicită de procedură, procesul decizional trebuie să fie echitabil și să respecte în mod corespunzător interesele protejate de această dispoziție, amplasarea marjei de apreciere a statului depinzând de calitatea procesului decizional: dacă procedura a fost deficitară, concluziile autorităților interne sunt puse la îndoială (a se vedea mutatis mutandis, *Sahin împotriva Germaniei*, nr. 30943/96, pct. 46, 11 octombrie 2001, *Chtoukatourov împotriva Rusiei*, nr. 44009/05, pct. 66).

37. Curtea observă că, în hotărârea *Cristian Teodorescu împotriva României*, (pct. 65, nr. 22883/05, 19 iunie 2012) a identificat mai multe

lacune ale legislația românească din domeniul sănătății mintale, aplicabilă și în acest caz. Astfel, Curtea a hotărât că această lege nu conținea, la momentul faptelor, nicio cerință cu privire la forma pe care trebuia să o aibă notificarea unei decizii de internare nevoluntară sau la faptul că nu se impunea comisiei de control niciun termen pentru a informa persoana în cauză sau reprezentantul său cu privire la decizia luată.

38. Din acest motiv, Curtea a hotărât că, astfel de lacune prezintă pentru persoana pentru care a fost luată o decizie de internare nevoluntară, un risc real de a fi împiedicată să se prevaleze de prevederile Legii 487/2002 precum contestația întemeiată pe art.54. De altfel, Curtea a concluzionat că, din cauza modului în care a fost redactată această lege nicio contestație întemeiată pe această dispoziție nu a fost introdusă încă în fața instanțelor naționale.

b) Aplicarea acestor principii în speță

39. Curtea, observă că, începând cu anul 2000, reclamanta a făcut obiectul numeroaselor internări în spital sau în secții de psihiatrie, de cele mai multe ori la cererea poliției, fapt care pledează pentru caracterul forțat al internărilor sale, cel puțin în perioada 2003-2007, în condițiile în care nu a fost prezentat de părți niciun element care să ateste că a fost respectată procedura prevăzută de Legea nr. 487/2002 conform căreia decizia de internare nevoluntară trebuie confirmată de o comisie medicală formată din trei medici diferiți de cel care a decis internarea și apoi transmisă parchetului, persoanei în cauză și reprezentantului său.

40. De asemenea, Curtea constată absența oricărui element care să poată indica faptul că decizia de internare adoptată în privința reclamantei a fost comunicată persoanei interesate, conform formalităților impuse de lege, inclusiv cu respectarea pacientului de a fi asistat atunci când își exprimă consimțământul, în special dacă nu este în măsură să înțeleagă informațiile care i se dau. Acest lucru denotă incertitudinea internărilor reclamantei și caracterul lor ambiguu (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cristian Teodorescu împotriva României*, (pct. 64, nr. 22883/05, 19 iunie 2012).

În plus, aceste omisiuni apăreau în contextul deficiențelor semnalate în perioada 2003-2009

de rapoartele organizațiilor neguvernamentale care activează la nivel național și internațional.

41. În această privință, Curtea observă că, în ciuda faptului că legea privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap prevedea obligația de a institui în beneficiul acestora o protecție juridică sub formă de tutelă sau de curatelă, în privința reclamantei nu a fost adoptată nicio măsură de protecție de acest tip, deși situația de vulnerabilitate a acesteia fusese constatată și adusă la cunoștința instanțelor naționale de numeroasele rapoarte întocmite de serviciile de asistență socială.

42. Această neîndeplinire din partea autorităților a conferit, în speță, un caracter iluzoriu garanțiilor prevăzute de Legea sănătății mintale, în special dreptul persoanei în cauză de a fi asistată atunci când își exprimă consimțământul, precum și obligația de informare a notificare a reprezentantului legal cu privire la măsura de internare și de informare a acestuia referitor la circumstanțele care justifică luarea măsurii de internare.

43. Curtea ia act de faptul că, modificările recente aduse Legii sănătății mintale prin Legea nr. 129/2012 prevăd că, în cazul în care pacientul nu are un reprezentant legal și nu a desemnat un convențional din cauza lipsei capacității psihice, unitatea sanitară este obligată să sesizeze, de îndată, autoritatea tutelară din unitatea administrativ-teritorială în care pacientul își are domiciliul.

44. Pentru aceste motive trebuie respinsă excepția de neepuizare a căilor de atac interne, ridicată de Guvern.

45. Curtea consideră că dispozițiile dreptului intern, care reglementează internările psihiatrice și protecția persoanelor care se află în imposibilitatea de a-și proteja interesele, nu au fost aplicate reclamantei în spiritul dreptului său la respectarea vieții private, garantat de art. 8. Astfel, autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a lua măsuri adecvate pentru apărarea intereselor reclamantei. Prin urmare, Curtea constată că, în speță, în această privință, a fost încălcat art. 8 din convenție.

V. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din convenție în ceea ce privește plasamentul copiilor

46. Reclamanta s-a plâns, invocând art. 8 din convenție, de plasamentul celor doi copii ai săi, minori la momentul faptelor.

A. Cu privire la admisibilitate

47. Guvernul invocă tardivitatea capătului de cerere privind plasamentul copiilor reclamantei, datorită faptului că cererea a fost introdusă la 4 noiembrie 2002, în vreme ce plasamentul copiilor avusese loc din septembrie 2000.

48. Curtea observă că procesul decizional privind plasamentul copiilor minori ai reclamantei, care a început cu decizia autorității administrative din septembrie 2000, a continuat pe parcursul mai multor ani, prin intermediul mai multor hotărâri judecătorești, petrecute în special în 2005 și 2006. Prin urmare, acest capăt de acuzare nu poate fi considerat tardiv.

49. Constatând că acest capăt de cerere nu este nefondat, în sensul art. 35 pct. 3 lit. a) din convenție, Curtea subliniază că acesta, ne prezentând niciun alt motiv de inadmisibilitate, trebuie să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond.

Argumentele părinților

50. Reclamanta susține că cei doi copii ai săi, minori i-au fost luați și plasați în centre de primire, din cauza sărăciei în care trăiau și susține că astfel le-au fost încălcate drepturile, denunțând absența unor măsuri de protecție adecvate, invocând, în esență, dreptul său la viață privată și de familie, astfel cum este prevăzut la art. 8 din convenție.

51. Conform Guvernului, măsura de plasare a celor doi copii minori ai reclamantei a fost luată la cererea unui membru al familiei, bunica minorilor, fiind justificată de faptul că reclamanta nu putea avea grijă de ei, în mod corespunzător. Această măsură avea un caracter provizoriu, urmând a fi aplicată până în momentul în care mama va putea dovedi că este capabilă să aibă grijă de copiii săi, reclamanta păstrându-și, pentru această perioadă, dreptul de a menține relații personale cu aceștia. De altfel, Guvernul precizează că, din rapoartele comunicate de DGASPC și Primăria Izvorul Berheciului, copiii au fost vizitați des de mama lor, astfel menținându-se o viață de familie între aceștia.

C. Motivarea Curții

a) Principiile care decurg din jurisprudență

52. Curtea reamintește principiile care decurg din jurisprudența sa constantă, conform cărora, pentru un părinte și copilul său, a fi împreună

constituie un element esențial al vieții de familie. Plasamentul copilului în grija asistenței publice nu pune capăt relațiilor de familie naturale. Deciziile adoptate de autoritatea responsabilă, care conduc la plasamentul unui copil într-un centru de primire, sunt ingerințe în dreptul reclamantului la respectarea vieții de familie (*W. împotriva Regatului Unit*, 8 iulie 1987, pct. 59, seria A nr. 121).

53. Conform jurisprudenței Curții, o astfel de ingerință încalcă art. 8, cu excepția cazului în care, prevăzută de lege, aceasta urmărește unul sau mai multe scopuri legitim și este necesară într-o societate democratică. Noțiunea de necesitate implică o ingerință fondată pe o nevoie socială imperioasă și este proporțională cu scopul legitim urmărit. Deși art. 8 tinde să protejeze individul împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta poate genera obligații pozitive inerente unei respectări efective a vieții de familie.

54. Procedurile aplicabile reglementării chestiunilor care privesc viața de familie trebuie să dovedească respectarea acesteia; părinții au, în mod normal, dreptul de a fi ascultați și informați pe deplin cu privire la acest subiect.

55. Curtea admite că autoritățile responsabile au o sarcină dificilă atunci când se pronunță într-un domeniu atât de sensibil, prevederea unei proceduri rigide nu ar face decât să creeze mai multe probleme, de aceea, trebuie să li se rezerve acestora o anumită putere de apreciere în această privință. Examinarea acestui aspect al cauzei trebuie să se bazeze pe faptul că există un risc mare ca deciziile să se dovedească ireversibile. Prin urmare, este vorba de un domeniu care necesită mai mult decât de obicei o protecție împotriva ingerințelor arbitrare (*W. împotriva Regatului Unit*, 8 iulie 1987, pct. 62, seria A nr. 121)

56. Art. 8 nu prevede nicio condiție explicită de procedură, procesul decizional al autorității responsabile influențând într-adevăr fondul deciziei, în special prin garantarea faptului că se bazează pe considerente pertinente și este imparțială, nefiind arbitrară. Așadar, Curtea poate ține seama de acest lucru pentru a stabili dacă procesul s-a desfășurat într-o manieră echitabilă, care respectă interesele protejate de art. 8.

57. Curtea precizează că, în funcție de circumstanțele fiecărei spețe și în special în

funcție de gravitatea măsurilor ce trebuie adoptate, trebuie să se stabilească dacă părinții au putut juca, în procesul decizional, un rol destul de important pentru a le acorda protecția impusă de interesele lor. În caz negativ, este vorba despre nerespectarea vieții lor de familie și ingerința rezultată din decizie nu poate fi considerată „necesară”, în sensul art. 8.

b) Aplicarea acestor principia în speță

58. Reclamanta nu pretinde că deciziile autorităților, prin care s-a dispus plasamentul celor doi copii minori ai acesteia, nu se bazează pe o prevedere legală sau nu urmăreau un scop legitim. Din dosar nu reiese nicio nerespectare a primei cerințe, astfel cum este interpretată de jurisprudența Curții. Nu reiese nici că măsurile adoptate nu aveau un scop legitim: protecția sănătății sau a drepturilor și libertăților acestora.

Se ridică problema de a stabili dacă procedurile urmate erau conforme cu dreptul reclamantei la respectarea vieții sale de familie sau constituiau ingerințe în exercitarea acestui drept.

59. Curtea constată că reclamanta suferea, în momentul faptelor (ca și în prezent) de o afecțiune psihică gravă, făcând obiectul multiplelor internări psihiatrice. În această privință, Curtea a luat act de faptul că, în privința reclamantei nu a fost luată nicio măsură de protecție socială, care să presupună, în special, desemnarea unui avocat din oficiu, cu ocazia procedurilor de plasare sau prin numirea unui curator. Din cauza acestora reclamanta nu a fost în măsură să participe efectiv la procedura privind plasamentul copiilor și nici să I se reprezinte interesele.

60. Curtea constată că imposibilitatea evidentă în care se afla reclamanta, de a participa la procesul decizional privind copiii săi minori, în dosar neexistând niciun indiciu cu privire la menținerea unor contacte regulate între asistenții socială responsabili și reclamantă, care ar fi putut furniza un mijloc adecvat de a le semnala autorităților opinia acesteia din urmă.

61. Pentru aceste motive, Curtea consideră că procesul decizional care a menținut plasamentul copiilor minori nu a fost desfășurat cu respectarea drepturilor sale, astfel cum sunt garantate la art. 8 din convenție, de aceea, concluzionează că a fost încălcat art. 8 din convenție și în ceea ce privește acest capăt de cerere.

D. Prejudiciul

62. Curtea reamintește jurisprudența sa, potrivit căreia o hotărâre de constatare a unei încălcări implică, pentru statul pârât, obligația juridică, de a pune capăt încălcării și de a-i elimina consecințele, astfel încât să se restabilească situația anterioară.

63. În prezenta cauză, Curtea reamintește că a constatat dubla încălcare a art. 8 din convenție, din cauza absenței unei protecții juridice adecvate a reclamantei, în timpul internărilor psihiatrice și în cursul procedurilor care au condus la menținerea plasamentului copiilor acesteia. Prin urmare, este în interesul reclamantei ca autoritățile naționale competente să ia inițiative pentru a-i asigura o protecție juridică adecvată, conformă cu cerințele convenției (a se vedea *mutatis mutandis*, *Amanalachioai împotriva României*, nr. 4023/04, pct.107, 26 mai 2009)

64. Lăsând la aprecierea Curții acest aspect, reclamanta solicit suma de 200.000.000 de euro pentru prejudiciul moral care l-a suferit din cauza faptului că “dezvoltarea ei și cea a copiilor săi le-a fost furată și distrusă”.

65. Guvernul contestă aceste pretenții.

66. Pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede ar. 41 din convenție, Curtea acordă reclamantei suma de 10.000 euro cu titlu de prejudiciu moral.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. unește cu fondul excepția de neapuzare a căilor de atac interne și o respinge;
2. declară cererea admisibilă;
3. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție, în ceea ce privește internările reclamantei;
4. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție, în ceea ce privește plasamentul copiilor minori ai reclamantei;
5. hotărăște:
 - a. că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 par. 2 din convenție, 10000 euro, cu titlu de prejudiciu moral, sumă care va fi convertită în moneda statului pârât la cursul de schimb aplicabil la data plății;
 - b. că, de la expirarea termenului menționat

și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Josep Casadevall
Președinte

Santiago Quesada
Grefier

Comentariu

Existența unei încălcări de către statul român a art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, este analizat sub dublu aspect: al internării involuntare a reclamantei, internare care nu a respectat dreptul la protecție persoanelor aflate în imposibilitatea de a-și valorifica singure interesele, respectiv al asigurării unei participări adecvate a reclamantei în cadrul procesului decizional privind copiii săi minori și luarea de eventuale măsuri de plasament față de aceștia.

În hotărârea sa, Curtea de la Strasbourg a considerat că măsurile luate de autorități pentru ca procesul decizional privind viața privată a reclamantei, atât din perspectiva internărilor, cât și a măsurilor luate pentru protecția celor doi copii minori, să fie echitabil și să respecte în mod corespunzător interesele protejate de dispozițiile convenției nu au avut un caracter adecvat.

Referitor la numeroasele internări ale reclamantei, Curtea, analizând circumstanțele acestora, a considerat că au avut un caracter forțat. În această situație în care reclamanta practic nu a era internată în mod voluntar, procedura prevăzută de legislația în materie, în vigoare la momentul faptelor (Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale), nu a fost

respectată, nefiind evidențiat nici un element care să indice că decizia de internare nevoluntară ar fi fost confirmată de o comisie medicală și comunicată parchetului, persoanei în cauză și reprezentantului său. De asemenea, CtEDO a evidențiat faptul că, față de reclamantă nu a fost adoptată nicio măsură de protecție juridică, deși Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap prevedea obligația instituirii acesteia sub forma tutelei sau curatelei. Prin lipsirea reclamantei de o formă de protecție juridică, autoritățile române au conferit un caracter iluzoriu garanțiilor instituite de legea sănătății mintale (obligația de informare cu privire la circumstanțele care justifică luarea măsurii de internare).

În ceea ce privește plasamentul celor doi copii minori, CtEDO a remarcat că, deși reclamanta suferea de o afecțiune psihică gravă, aceasta nu a beneficiat de nicio măsură de protecție specială, în special de desemnare a unui avocat din oficiu pe parcursul desfășurării întregii proceduri de plasare a minorilor sau prin numirea unui curator, reclamanta nefiind astfel în măsură să participe efectiv la procedura privind plasamentul copiilor săi și nici să-și reprezinte interesele. Astfel, la imposibilitatea reclamantei de a participa la procesul decizional referitor la plasarea copiilor săi într-un centru de primire, se adaugă imposibilitatea acesteia de a-și exprima opinia cu privire la menținerea plasamentului copiilor minori, în absența unor contacte regulate între asistenții socială și reclamantă.

Astfel, CtEDO a hotărât că a fost încălcat art. 8 din Convenție, atât în ceea ce privește internările reclamantei cât și în privința plasamentului copiilor minori ai acesteia, stabilind că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 par. 2 din convenție, suma de 10000 euro, cu titlu de prejudiciu moral.

Anna Maria Cun Neagoe